

JAMES JOYCE ULISE

Traducere din limba engleză de Rareș Moldovan

Ediție îngrijită, cuvânt-înainte și note
de Erika Mihálycsa și Rareș Moldovan

POLIROM
2023

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Dan Croitoru.

James Joyce, *Ulysses*

© 2023 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: ilustrație de Radu Răileanu

www.polirom.ro

Editura POLIROM

lași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

JOYCE, JAMES

Ulise / James Joyce; trad. din lb. engleză de Rareș Moldovan; ed. îngrijită, cuv.-înainte și note de Erika Mihálycsa și Rareș Moldovan. – lași: Polirom, 2023

ISBN: 978-973-46-9246-0

I. Moldovan, Rareș (ed. șt.)
II. Mihálycsa, Erika (ed.; pref.; note)

821.111

Printed in ROMANIA

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
ULISE	19
<i>Note</i>	727
<i>Mulțumiri</i>	811

Distinsul om de știință Herr Professor Luitpold Blumenduft a adus dovezi medicale în sensul că fractura instantanee a vertebrelor cervicale și sciziunea în consecință a coloanei vertebrale ar, după cum s-a calculat în conformitate cu cele mai bune tradiții ale științei medicinei, produce inevitabil în subiectul uman un violent stimul ganglionar al centrilor nervoși, cauzând porii din *corpora cavernosa* să se dilate rapid astfel încât să faciliteze instantaneu un influx de sânge în acea parte a anatomiei umane cunoscută drept penis sau organ masculin rezultând în fenomenul denumit de către specialiști o morbidă erjecție filoprogenitivă verticală și proeminentă *in articulo mortis per diminutionem capitis*⁴⁰⁹.

Și sigur că cetățeanul abia aștepta un piuit despre cuvântul cela și începe să turuie de la el despre invincibili și vechea gardă și bărbații de la șaisaptea și cui îi e teamă să vorbească de nouășopt și Joe îi ține isonul despre toți inșii spânzurați, trași și uciși pentru cauză prin curtea marțială pe repede-înainte și despre o nouă Irlandă și o nouă asta și aia și ailaltă. Că vorbim de noua Irlandă ar trebui să se ducă să-și ia un câine nou zău. Javra aia râioasă și hămesită amușină și strănută peste tot și se scarpină de scabie și numai ce se duce la Bob Doran care-i lua o halbă lui Alf și se gudură pe lângă el că cine știe ce-o primi. Și sigur că Bob Doran începe să se prostească cu el:

— Adă laba! Adă laba, cuțu! Hai moșule. Adă laba încoace! Adă laba!

E, aș! la naiba cu laba aia ce-i tot dai cu laba și Alf încerca să-l țină să nu pice dracului de pe scaun peste blestemata aia de javră bătrână și el zicea vrute și nevrute despre cum să dresezi cu bunătate și ce câine de rasă și ce câine inteligent: te lua cu dureri de cap nu alta. După care se apucă să râcăie câteva firimituri vechi de biscuit de pe fundu unei cutii Jacob de i-a zis lui Terry să o aducă. Mnezeule, a halit-o pe dată și-i atârna limba de-un cot că mai voia. Mai c-a mâncat și cutia, a năibii corcitura flămândă.

Și numai ce se ciorovăiesc cetățeanu și Bloom pe chestiuni, frații Sheares⁴¹⁰ și Wolfe Tone colo la Arbour Hill și Robert Emmet și să mori pentru țară, contribuția lui Tommy Moore despre Sara Curran și cum e ea departe de țară⁴¹¹. Și Bloom, desigur, cu trabucu lui să te dea pe spate făcând o mutră atotștiutoare cu fața lui grăsană. Fenomen! Momâia aia grasă cu care s-a însurat e-o drăguță fenomenă cu un dos cât China. Pe când își făceau veacul la City Arms mi-a zis Burke Pișăciosu că era o babă acolo cu un debil de nepot țicnit și Bloom încerca să-i intre sub

piele s-o vrăjească s-o molicească jucând bézique să-i iasă ceva wampum din testamentu ei și nu mânca carne vinerea fiindcă baba se tot bătea în piept și-l scotea pe mocofan la plimbare. Și odată l-a dus să facă turu crâșmelor din Dublin și, pe sfânta moașă-ta, nu s-a lăsat până nu l-a adus acasă beat turtă și a zis că a făcut-o ca să-l învețe relele alcoolului și sfinte Sisoe de nu l-au făcut cu ou și cu oțet cele trei femei ciudată poveste, baba, nevasta lui Bloom și dna O'Dowd care ținea hotelul. Isuse, ce-am mai râs de Burke Pișăciosu imitându-le cum îl pisălogeau și Bloom cu ale lui *dar nu înțelegeți?* și *pe de altă parte*. Și sigur, mai mulți stau chezași, mi se zice că pe mocofan îl găseai dup-aia la Power, vânzătoru de bături, colo în Cope street și se întorcea acasă nu pe picioarele lui ci-n trăsură cinci zile pe săptămână după ce lua la rând toate mostrele din blestematu de local. Fenomen!

— În amintirea morților, zice cetățeanul ridicând halba și uitându-se fioros la Bloom

— Așa, așa, zice Joe.

— Nu îmi înțelegeți ideea, zice Bloom. Ce vreau să spun e că...

— *Sinn Fein!* zice cetățeanul. *Sinn fein amhain!*⁴¹² Prietenii pe care-i iubim ne sunt alături și dușmanii pe care-i urâm ne sunt dinainte.

Ultimul rămas-bun a fost impresionant peste măsură⁴¹³. Din clopotnițe îndepărtate și apropiate clopotele funerare sunau fără preget în vreme ce împrejurul împrejmuirilor mohorâte răsuna amenințarea prevestitoare a o sută de tobe în surdină punctată de bubuiturile seci ale focului de artilerie. Tunetele asurzitoare și fulgerele orbitoare care iluminau lugubra scenă stăteau mărturie că artileria cerească își oferise-n dar a ei pompă supranaturală acestui spectacol și așa înfiorător. O ploaie torențială se vărsa puhoi din mânioasele zăgazuri cerești asupra capetelor dezvelite ale mulțimii adunate care număra la socoteala cea mai scăzută pe puțin cinci sute de mii de persoane. O poteră a Poliției Metropolitane din Dublin comandată de Comisarul-Șef în persoană menținea ordinea în vastul tumult pentru care fanfara de alămuri și suflători din York Street făcea să treacă timpul mai ușor cu o interpretare admirabilă la instrumentele lor îndoliate a melodiei fără de pereche pe care ne-a făcut să o îndrăgim încă din leagăn muza tânguioasă a Speranței⁴¹⁴. Trenuri speciale pe distanțe scurte și omnibuze capitonate au fost puse la dispoziție pentru confortul verilor noștri de la țară aflați la fața locului în contingente numeroase. Un amuzament remarcabil au oferit cântăreții

ambulanți favoriți L-n-h-n și M-ll-g-n care au cântat *Seara de dinainte să-l atârne pe Larry* în felul lor obișnuit care a înveselit atmosfera. Cei doi poznași inimitabili au avut un succes nebun vânzând fițuicile lor amatorilor de comedie și nimenea din cei ce țin aproape de suflet adevăratul umor irlandez fără vulgaritate nu le poartă pică pentru bănuții câștigați din greu. Copiii de la Spitalul de Orfani pentru Băieți și Fete care fremătau la ferestrele ce dădeau înspre spectacol au fost încântați de acest neașteptat adaos la divertismentul zilei iar o laudă se cuvine adusă și măicuțelor din ordinul Surioarele Săracilor pentru excelenta lor idee de a le oferi sărmanilor copii fără mamă fără tată o tratație cu adevărat instructivă. Grupul de invitați ai viceregelui incluzând multe bine-cunoscute doamne a fost condus de către Excelențele Lor către cele mai favorabile locuri de la tribuna oficială în vreme ce pitoreștii delegații străine cunoscute drept Prietenii Insulei de Smarald i s-a făcut loc într-o tribună chiar vizavi. Delegația, prezentă în întregime, se compunea din Commendatore Bacibaci Beninobenone (*doyen* semiparalizat al grupului care a trebuit ajutat să-și ocupe locul cu o puternică macara cu aburi), Monsieur Pierrepaul Petitépatant, Marele Joker Vladinmir Batistuțov, Arhijokerul Leopold Rudolph von Schwanzenbad-Hodenthaler, Contesa Marha Virága Kisászony Putrápesthi, Hiram Y. Bomboost, Conte Athanatos Karamelopulos, Ali Baba Bacșiș Rahat Lokum Effendi, Señor Hidalgo Caballero Don Peadillo y Palabras y Paternoster de la Malora de la Malaria, Hokopoko Harakiri, Hi Yung Chang, Olaf Kobberkeddelsen, Mynheer Trik van Trumps, Pan Polonic Paddyreski, Gazpadin Tnțp Scarpănbrăcinarovici, Herr Hurhausdirektorpräsident Hans Chuechli-Steuerli, Nationalgymnasiummuseumsanatoriumșisuspensoriumsordinarprivatdocentgeneralistoricspecialprofesor doctor Kriegfried Ueberallgemein. Toții delegații fără excepție s-au exprimat în cei mai contondenți termeni eterogeni în privința nespusei barbarii la care fuseseră chemați să fie martori. O altercație animată (la care au luat parte cu toții) a urmat între P.I.S.-i privind întrebarea dacă ziua de opt sau de nouă martie era data de naștere corectă a sfântului protector al Irlandei. Pe durata controversei s-a recurs la ghiulele, iatagane, bumeranguri, espingole, proiectile puturoase, satâre, umbrele, catapulte, boxuri, saci cu nisip, bulgări de fontă, având loc schimburi de lovituri din belșug. Polițistul bebeluș, sergentul MacFadden, chemat printr-un curier special din Booterstown, a restabilit rapid ordinea și cu promptitudine fulgerătoare a propus

șaptesprezece ale lunii ca soluție deopotrivă de onorabilă pentru ambele părți combatante. Sugestia istețului flăcău înalt de nouă picioare a fost numaidecât pe placul tuturor și a fost acceptată în unanimitate. Sergentul MacFadden a fost felicitat călduros de toți P.I.S.-ii, dintre care mai mulți sângerau abundant. Commendatore Beninobenone odată extras de sub fotoliul prezidențial, s-a explicat de către consilierul său legal Avvocato Pagamimi că variile articole pitite prin cele treizeci și două de buzunare ale sale fuseseră sustrase de dânsul în timpul încăierării din buzunarele mai tinerilor săi colegi în speranța de a-i face să-și bage mințile în cap. Obiectele (care includeau câteva sute de ceasuri bărbătești și de damă din aur și argint) au fost prompt înapoiate proprietarilor de drept și astfel s-a instăpânit armonia generală.

Liniștit, cu modestie, Rumbold a urcat pe eșafod în frac impecabil și purtând floarea sa preferată *Gladiolus Cruentus*. Și-a anunțat prezența prin acea blândă tuse rumboldiană pe care atâția au încercat (fără succes) să o imite – scurtă, căznită și totuși întru totul caracteristică persoanei sale. Sosirea călăului cunoscut în lumea întregă a fost întâmpinată de un vuiet de urale al uriașei asistențe, doamnele viceregale fluturându-și batistele în surescitarea lor în vreme ce delegați străini și mai surescitabili ovaționau zgomotos într-un potpuriu de strigăte, *hoch, banzai, eljen, zivio, chinchin, polla kronia, hiphip, vive, Allah*, între care răsunătorul *evviva* al delegatului din țara cântecului (un dublu Fa acut amintind de acele ascuțit încântătoare note cu care eunucul Catalani le-a fermecat pe străstrăbunicile noastre) se distingea cu ușurință. Erau orele șaptesprezece fix. S-a dat apoi prompt semnalul pentru rugăciune prin megafon și pe dată toate capetele s-au descoperit, sombrero-ul patriarhal al commendatorelui, aflat în posesia familiei sale de la revoluția lui Rienzi, fiind îndepărtat de consilierul său medical curant, dr. Pippi. Învățatul prelat care a administrat ultimele alinări ale sfintei religii eroului martir pe cale să sufere pedeapsa cu moartea a îngenunchat cu desăvârșit spirit creștinesc într-o bălțuță de apă de ploaie, cu sutana deasupra capului încărunțit, și a înălțat către tronul îndurării fierbinți rugi imploratoare. Neclintită lângă butuc stătea silueta neîndurătoare a călăului, cu chipul ascuns de o oală de zece galoane cu două perforații circulare prin care ochii îi scăpărau furios. Așteptând semnalul fatal își încerca tăișul oribilei sale arme șlefuind-o de antebrațul vânjos ori decapitând într-o rapidă succesiune o turmă de oi furnizate de admiratorii

cumplitei însă necesarei sale misii. Pe o frumoasă tablă de mahon alăturea de el stăteau aliniate ordonat cuțitul de hăcuit, variile instrumente de eviscerat călite cu mare artă (puse special la dispoziție de către firma de cuțitari faimoasă în întreaga lume, Dnii John Round și fiii, Sheffield), o cratiță de teracotă gata să primească duodenul, colonul, cecul și apendicele etc. când vor fi fost extrase cu succes și două carafe pentru lapte menite să primească preaprețiosul sânge al preaprețioasei victime. Intendentul adăpostului mixt pentru câini și pisici se afla la fața locului pentru a transporta aceste vase când vor fi fost umplute la binefăcătoarea instituție. Un dejun de-a dreptul excelent constând din ouă cu felii de șuncă, friptură prăjită cu ceapă, făcută la fix, chifle delicioase pentru micul dejun și ceai înviorător fusese pus cu grijă la dispoziție de către autorități pentru a fi consumat de figura centrală a tragediei care se găsea într-o dispoziție capitală de zile mari pe când era pregătit pentru moarte și a manifestat un interes foarte viu față de proces de la început până la sfârșit însă, cu o abnegație rară în aceste vremuri ale noastre, s-a ridicat nobil la înălțimea momentului exprimându-și cu limbă de moarte dorința (imediat satisfăcută) ca mâncarea să fie îmbucătățită în părți alicote printre membrii asociației de întrajutorare a locatarilor bolnavi și sărmani ca semn al prețuirii și stimei sale. Atât *nec* cât și *non plus ultra* al emoției au fost atinse când aleasa ce urma a-i fi mireasă a străbătut năvalnic printre rândurile strânse ale publicului și s-a aruncat la pieptul musculos al celui ce urma a fi trimis în eternitate de dragul ei. Eroul i-a învăluit făptura mlădioasă într-o îmbrățișare iubitoare, murmurând dragăstos *Sheila a mea*⁴¹⁵. Încurajată la auzul numelui ei de botez ea a sărutat cu pasiune toate părțile cuviincioase ale persoanei sale la care decența veșmântului carceral îi permitea ardorii ei să ajungă. Ea i-a jurat în timp ce șuvoaiele sărate ale lacrimelor lor se îngemănau că avea să-i prețuiască amintirea, că n-avea în veci să-l uite pe băiatul ei erou care s-a dus la moarte cu un cântec pe buze de parcă s-ar fi dus la un meci de hurling în Clonturk park. I-a adus aminte de zilele fericite ale copilăriei lor încântătoare împreună pe malurile Annei Liffey când se desfătaseră cu jocurile inocente ale tinereții și, parcă neștiutori de cumplitul prezent, au râs amândoi din toată inima, toți spectatorii, inclusiv venerabilul pastor, alăturându-se veseliei generale. Uriașa asistență fremăta pur și simplu de încântare. Însă degrabă au fost copleșiți de jale și și-au strâns mâinile pentru ultima oară. Un torent de lacrimi proaspete

a țâșnit din glandele lacrimale și vasta adunare de oameni, atinși până în străfundul ființei lor, a izbucnit în sfâșietoare hohote de plâns, nu cel mai puțin tulburat fiind însuși vârstnicul prebendar. Bărbați în toată firea, oameni ai legii și giganți joviali din poliția regală irlandeză se foloseau pe față de batiste și se poate afirma fără teama de-a greși că n-a rămas ochi uscat în acea adunare record. Un incident tare romantic s-a petrecut când un tânăr și chipeș absolvent de Oxford, cunoscut pentru cavalerismul său față de sexul frumos, a pășit în față și prezentându-și cartea de vizită, carnetul de cecuri și arborele genealogic a solicitat mâna neajuratei tinere doamne, cerându-i să stabilească o zi și fiind acceptat pe loc. Fiecărei doamne din public i s-a oferit cu această ocazie un suvenir de bun gust, o broșă în formă de craniu cu tibii încrucișate, o faptă bine-venită și generoasă care a evocat o nouă explozie de emoție: iar când tânărul oxonian (purtătorul, că veni vorba, unuia dintre cele mai onorate nume din istoria Albionului) a vârat pe degetul îmbujoratei sale *fiancée* un scump inel de logodnă cu smaralde prinse în forma unui trifoi cu patru foi însufletirea n-a mai cunoscut margini. Ba mai mult, însuși severul comandant al poliției militare locotenent-colonelul Tomkin-Maxwell frenchmulan Tomlinson, care prezida trista ocazie, el cel care spulberase legați de gura tunului fără să tresară un număr considerabil de sepoy, nu și-a putut acum stăpâni fireasca emoție. Cu mânușa sa de zale și-a șters o lacrimă furtivă și a fost auzit de cetățeni privilegiați care se aflau din întâmplare în imediatul său *entourage* murmurând pentru sine cu o voce pierdută:

— Tată-mă Dumnezeu de nu-i faină obrăznicătura aia a dracului. Tată-mă că-mi vine să plâng de-a dreptu, zău, când o văz că mă gândesc la poloboaca mea ce m-așteaptă la mine-n mahala.

Și numai ce începe cetățeanu a vorbi de limba irlandeză și întâlnirea consiliului municipal și toate alea și filfizonii ăia de nu-și vorbesc propria limbă și Joe băgându-se și el în vorbă că-l făcuse pe unu de-o liră și Bloom debitând dulcегăriile lui vechi cu chiștocu de două parale de l-a cerșit de la Joe și vorbind de liga galeză și liga antitratatie⁴¹⁶ și de băutură, blestemu Irlandei. Antitratatie, cam despre asta-i vorba, zău. Ptiu, te-ar lăsa să-i torni pe gât băutură de tot felu până l-ar lua Dumnezeu înainte să vezi de la el măcar spuma de pe-o halbă. Într-o seară m-am dus cu unu la o serată muzicală de-a lor, cântec și dans pe-o căpiță cum sălta mai c-ar fi Maureen a mea și era unu acolo cu o insignă cu pamblicuță